ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ-କାରଣ ଓ ଫଳାଫଳ
(First World War – Causes and Consequences)

୧୯୧୪ ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଦୀର୍ଘ ଚାରି ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳ ବ୍ୟାପି ରହିଥିବା ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଘଟିତ ସମସ୍ତ ଯୁଦ୍ଧଠାରୁ ଅଧିକ ମାରାତ୍ମକ, ଶକ୍ତିଶାଳୀ, ସଂଗଠିତ ଓ ଭୟାବହ ଥିଲା । ଏଥିରେ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଉନ୍ନତ ଦେଶ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ଆଧୁନିକ ଧ୍ୱଂସାତ୍ମକ ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଯୁଦ୍ଧରତ ଦେଶମାନଙ୍କର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ଏହାକୁ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଇଛି । ଏହା ସମାପ୍ତ ହେବାର ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷପରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧକୁ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଭାବେ ନାମିତ କରାଯାଇଛି । ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସୁଦୂର ଏବଂ ଆସନ୍ନ କାରଣ ଓ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଦାୟୀ ଥିଲେ ।

ସୁଦୂର କାରଣ

୧. କୂଟନୈତିକ ଚୁକ୍ତି :

ଜର୍ମାନୀର ଏକତ୍ରୀକରଣରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ତଥା ୧୮୭୧ ମସିହାରୁ ୧୮୯୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜର୍ମାନୀର ଚାନ୍‌ସେଲର ରୂପେ କ୍ଷମତାରେ ଥିବା

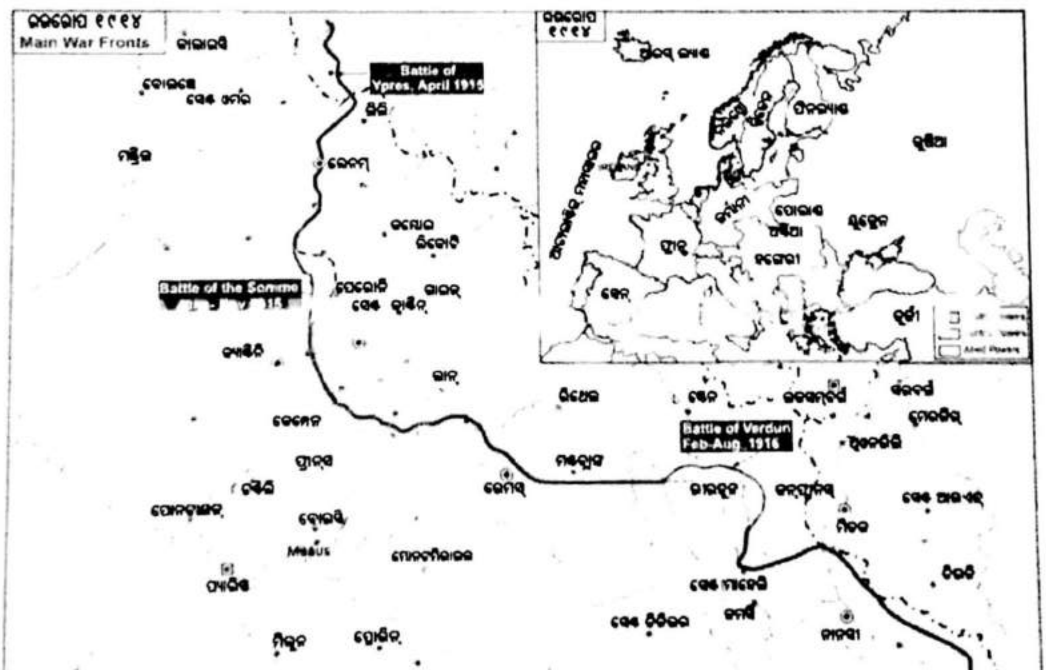

(ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟର ଇଉରୋପ୍)

(ଅଟୋଭନ୍ ବିସ୍‌ମାର୍କ)

ଅଟୋ ଭନ୍ ବିସ୍‌ମାର୍କ (Otto Von Bismarck) ଏହି କୂଟନୈତିକ ଚୁକ୍ତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ୧୮୭୦ ମସିହାର ସିଦାନ୍ ଯୁଦ୍ଧରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଜର୍ମାନୀ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହେବାପରେ ଦୁଇ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଫ୍ରାଙ୍କଫର୍ଟ ସନ୍ଧି (Treaty of Frankfurt) ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ସନ୍ଧି ଅନୁଯାୟୀ ଫ୍ରାନ୍ସ ତାର ଦୁଇଟି ପ୍ରଦେଶ ଯଥା ଆଲ୍‌ସେସ ଓ ଲରେନ୍ ଜର୍ମାନୀକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ପ୍ରୁସିଆ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ସିଦାନ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ୧୮୭୦ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨ ତାରିଖରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ୧୮୭୧ ଜାନୁଆରୀ ୧୮ ତାରିଖରେ ପ୍ରୁସିଆର ରାଜା ପ୍ରଥମ ଉଇଲିୟମ୍‌ଙ୍କୁ ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟ୍ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ୧୮୭୧ ମେ ୧୦ ତାରିଖରେ ଫ୍ରାଙ୍କଫର୍ଟ ଶାନ୍ତିଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା । ଫ୍ରାନ୍ସର ପରାଜୟ ପରେ ଜର୍ମାନୀ ଏକତ୍ରୀକରଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହା ପରଠାରୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ହରାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ଏବଂ ତା'ର ଅପମାନଜନକ ପରାଜୟର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ଉହିଁଲା । ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ଇଉରୋପରେ ଏକଘରିକିଆ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିସ୍‌ମାର୍କ ଚୁକ୍ତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ରୁଷିଆର ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ତ୍ରି-ସମ୍ରାଟ ସଂଘ ଗଠନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୮୭୮ ମସିହାର ବର୍ଲିନ୍ ମହାସଭାରେ (Berlin Congress) ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ

ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ପ୍ରବେଶ ପ୍ରତି ବିସ୍‌ମାର୍କଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଘୋଷଣା ରୁଷିଆକୁ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଲା । ରୁଷିଆ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନହେବା ଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଅପରନ୍ତୁ ୧୮୭୯ ମସିହାରେ ବିସ୍‌ମାର୍କ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସହିତ ଏକ ରାଜିନାମା ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲେ । ୧୮୮୨ ମସିହାରେ ଏହି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ରାଜିନାମାରେ ଇଟାଲୀ ଯୋଗଦେଲା । ଫଳରେ ଜର୍ମାନୀ ତ୍ରିଶକ୍ତି ମେଣ୍ଟ (Triple Alliance) ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଏହି ମେଣ୍ଟ ଏକ ପ୍ରତିରକ୍ଷାତ୍ମକ ଚୁକ୍ତି ଥିଲା ଏବଂ ଏହି ମେଣ୍ଟର ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ପରସ୍ପରର ନିରାପତ୍ତାଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟକରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ହେଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଆଲ୍‌ବାନିଆ, ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ, ଗ୍ରୀସ୍, ରୁମାନିଆ, ସର୍ବିଆ ମଣ୍ଟେନିଗ୍ରୋ ଓ ବୋସ୍‌ନିଆ ହର୍ଜିଗୋଭିନା ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ତୁର୍କୀକୁ ଧାରଣ କରିଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଇଉରୋପର ଉପଦ୍ୱୀପକୁ ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳ କୁହାଯାଏ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ଇଉରୋପ ମାନଚିତ୍ରରେ ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥିତି ଦର୍ଶାଅ ।

୧୮୯୦ ମସିହାରେ ବିସ୍‌ମାର୍କଙ୍କ ପତନ ପରେ ଇଉରୋପର ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥାରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ରୁଷିଆ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ପରସ୍ପରର ନିକଟତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ୧୮୯୪ ମସିହାରେ ସେମାନେ ଦୁହେଁ ପ୍ରତିରକ୍ଷାତ୍ମକ ଚୁକ୍ତିର ସର୍ତ୍ତ ସହିତ ଏକ ସାମରିକ ଚୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦଶକ ବେଳକୁ ଇଉରୋପ୍‌ରେ ଦୁଇ ପରସ୍ପର

ବିରୋଧୀ ଗୋଷ୍ଠୀ 'ତ୍ରିଶକ୍ତି ମେଣ୍ଟ' ଓ 'ଦ୍ୱିଶକ୍ତି ମେଣ୍ଟ' ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଏହା ଇଉରୋପର ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଶକ୍ତିର ଅସନ୍ତୁଳନ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଏଭଳି ଉତ୍ତେଜନାମୂଳକ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ କୌଣସି ଦେଶ ସହିତ ଯୋଗ ନ ଦେଇ ନିରପେକ୍ଷ ରହିଲା ।

ଜର୍ମାନୀର କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିୟମ୍ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବା ପାଇଁ ଆକ୍ରମଣାତ୍ମକ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ ନିଜର ନିଷ୍ପକ୍ଷତା ନୀତି ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡିଲା । ଫଳରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ୧୯୦୨ ମସିହାରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଜାପାନ୍ ସହିତ, ୧୯୦୪ ମସିହାରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ସହିତ ଏବଂ ୧୯୦୭ ମସିହାରେ ରୁଷିଆ ସହିତ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲା । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ, ରୁଷିଆ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ମଧ୍ୟରେ 'ତ୍ରିମିତ୍ର ପକ୍ଷ' (Triple Entente) ଗଠିତ ହେଲା । ବିସ୍‌ମାର୍କଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା 'ତ୍ରିଶକ୍ତି ମେଣ୍ଟ'କୁ 'ତ୍ରିମିତ୍ର ପକ୍ଷ'ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡିଲା । ଏ ଦୁଇଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ଶତ୍ରୁତା ହିଁ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଏକ ସୁଦୂର କାରଣ ହେଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

୧୮୯୦ ମସିହାରେ କାହିଁକି ଓ କିପରି ବିସ୍‌ମାର୍କଙ୍କ ପତନ ହେଲା, ତାହାର ଏକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ପ୍ରଦାନ କର ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କୁ କାଇଜର, ରୁଷିଆର ସମ୍ରାଟ ଓ ବୁଲଗେରିଆର ରାଜାଙ୍କୁ ଜାର୍ ଏବଂ ତୁର୍କୀର ଶାସକଙ୍କୁ ସୁଲତାନ କୁହାଯାଉଥିଲା ।

୨. ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦ:

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ଘଟିଥିଲା । ଯଦିଓ ଜାତୀୟତାବାଦ ଏକ ଉତ୍ତମ ଚିନ୍ତାଧାରା, ତଥାପି ସମୟକ୍ରମେ ଏହା କେତେକ ଦେଶରେ ଉଗ୍ର ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ନିଜ ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଏବଂ ନିଜ ଦେଶର ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କଲେ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶର ନାଗରିକଙ୍କ ପ୍ରତି ଈର୍ଷା, ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ମୂଳକ ମନୋଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ଇଉରୋପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୃହତ୍ ରାଷ୍ଟ୍ର ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ କଲେ । ଜର୍ମାନୀର ଜନସାଧାରଣ ଓ ସରକାର ଉଦ୍ଦାମ ଜାତୀୟତାରେ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଜର୍ମାନୀକୁ ପୃଥିବୀର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ବିବେଚନା କଲେ । ବଲ୍‌କାନ୍ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାଭାବ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଲା । ଏ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ଦାମ ଜାତୀୟ ମନୋଭାବ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଶତ୍ରୁତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା ଏବଂ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକତା ପାଇଁ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ବଲ୍‌କାନ୍ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦର ପ୍ରଭାବର କେତେକ ଉଦାହରଣ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।

୩. ସାମରିକ ପ୍ରତିଯୋଗିତା :

ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାର ତୀବ୍ର ପରିପ୍ରକାଶ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ନିଜକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ଫଳରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସାମରିକ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଇଉରୋପର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦେଶ ନିଜର ପଦାତିକ ବାହିନୀ ଓ ନୌବାହିନୀ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମରତ ହେଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ନିଜର ଏକ ଗୁପ୍ତଚର ସଂସ୍ଥା ରଖିଲେ । ୧୮୯୦ ମସିହାପରେ ଜର୍ମାନୀ ନିଜର ନୌଶକ୍ତିରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇଛି ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲା । ନୌବାହିନୀରେ ଆଧିପତ୍ୟ ପାଇଁ ଜର୍ମାନୀର ଉଦ୍ୟମକୁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ନିଜ ସୁରକ୍ଷାପ୍ରତି ଏକ ଧମକ

ବୋଲି ବିବେଚନା କଲା । ଏହି ଦୁଇଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାମ୍ବକ ଶତ୍ରୁତା ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସେ ସମୟରେ ଅନେକ ନୂତନ ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉଦ୍ଭାବନ ଘଟିଥିବାରୁ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ବିନାଶକାରୀ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କଲେ । ଫଳରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସଶସ୍ତ୍ରୀକରଣର ତୀବ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏ ପ୍ରକାର ଚରମ ସାମରିକବାଦର ଦ୍ରୁତ ବିକାଶ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲା ।

୪. ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ନୀତି:

ଇଉରୋପରେ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବର ଅଗ୍ରଗତି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ନୂତନ ସମସ୍ୟାମାନ ଦେଖାଦେଲା । ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଧାନ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ଧନଶାଳୀ ହେବା ପାଇଁ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ହେଲା । ଉତ୍ପାଦନରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ କଞ୍ଚାମାଲ୍‌ର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ପାଇଁ, ନିଜର ଚାହିଦାଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ବଜାର ଅନ୍ୱେଷଣ ଓ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଜନସଂଖ୍ୟାର ବସତି ପାଇଁ ନିଜ ଦେଶ ବାହାରେ ନୂତନ ଅଞ୍ଚଳ ଖୋଜିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଅନୁନ୍ନତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କଲେ । ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜନୈତିକ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଏହା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଓ ଶତ୍ରୁତା ବୃଦ୍ଧି କଲା । ବିସ୍‌ମାର୍କ ଔପନିବେଶିକ ବିସ୍ତାରଣ ନୀତିର ସପକ୍ଷରେ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପରେ କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ ଔପନିବେଶିକବାଦ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳ ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର ପାଇଁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ ହୋଇସାରିଥିଲା । ତେଣୁ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଟାଲୀକୁ ନୂତନ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅହେତୁକ ଔପନିବେଶିକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାମୂଳକ ଔପନିବେଶିକବାଦରୁ ଉଗ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଜନ୍ମ ନେଲା । ଔପନିବେଶିକ ବିସ୍ତାରଣ ଦ୍ୱାରା ଜର୍ମାନୀ ଇଂଲାଣ୍ଡଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଯାଇପାରେ ବୋଲି ଇଂଲାଣ୍ଡ ଆଶଙ୍କା କଲା । ଫଳରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଜର୍ମାନୀ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ତିକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ୧୯୦୭ ମସିହାରେ ଜର୍ମାନୀକୁ ଔପନିବେଶିକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଫ୍ରାନ୍ସ ସହିତ ହାତ ମିଳାଇଥିଲା । ଏହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ନୀତି ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଏକ ସୁଦୂର କାରଣ ଥିଲା ।

୫. ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରାଚ୍ୟ ନୀତି :

୧୮୭୮ ମସିହାର ବର୍ଲିନ୍ ମହାସଭା ପରେ ତୁର୍କୀର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବ୍ୟାପାର ପ୍ରତି ଇଂଲାଣ୍ଡର ପ୍ରବଳ ଉଦାସୀନତା ଓ ବିତୃଷ୍ଣାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଜର୍ମାନୀ ତୁର୍କୀ ସହିତ ମିତ୍ରତା ସ୍ଥାପନ କଲା । ଜର୍ମାନୀ ତୁର୍କୀର ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତମ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍ ତୁର୍କୀର ସୁଲ୍‌ତାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ଜର୍ମାନୀ ନିଜର ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ବୃଦ୍ଧିକରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓ ବର୍ଲିନ୍-ବାଗ୍‌ଦାଦ୍ ରେଳପଥ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ତୁର୍କୀର ଅନୁମତି ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିଲା । ଇଂଲାଣ୍ଡ ଏହାକୁ ବିରୋଧ କରିଥିଲା କାରଣ ଏହି ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣ ହେଲେ ଏହା ଭାରତ ଏବଂ ଏସିଆର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ବ୍ରିଟିସ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଆଶଙ୍କା ଥିଲା । ଜର୍ମାନୀର ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ ସର୍ବିଆରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ଆଧିପତ୍ୟ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ବିପଦ ଥିଲା । ଏ ଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜର୍ମାନୀର ବର୍ଲିନ୍-ବାଗ୍‌ଦାଦ୍ ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ବିରୋଧ କରିବାରୁ ଫ୍ରାନ୍ସର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ରୁଷିଆ ମଧ୍ୟ ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରାଚ୍ୟ ନୀତିକୁ ବିରୋଧ କଲା ।

> **ତୁମ ପାଇଁ କାମ :**
>
> *ଜର୍ମାନୀର ବର୍ଲିନ୍-ବାଗ୍‌ଦାଦ୍ ରେଳପଥ ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ବିରୋଧ କରିବା ପଛରେ ନିହିତ କାରଣ ଏବଂ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣର ଫଳାଫଳ ବିଶ୍ଳେଷଣ କର ।*

୬. ମରକ୍କୋ ସଙ୍କଟ:

୧୯୦୪ ମସିହାରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝାମଣା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହେବାପରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ମରକ୍କୋରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ହେଲା । ଲୌହ ସମ୍ପଦର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ତଥା ଏହାର ଭୌଗୋଳିକ ଅବସ୍ଥିତି କାରଣରୁ ସ୍ପେନ୍, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଟାଲୀ ମଧ୍ୟ ମରକ୍କୋକୁ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ଅକସ୍ମାତଭାବେ ମରକ୍କୋରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଆର୍ଥିକ ଓ ବାଣିଜ୍ୟିକ ପ୍ରତିପତ୍ତି ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜର୍ମାନ୍ କାଇଜର ଏହାର ଦୃଢ଼ ବିରୋଧ କଲେ । ୧୯୦୫ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ମରକ୍କୋର ଟାଞ୍ଜିଏର୍ ସହରକୁ ଯାଇ କାଇଜର ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ ସେ ମରକ୍କୋ ସୁଲତାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇବେ, ମରକ୍କୋର ସାର୍ବଭୌମ ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ଏବଂ ସେଠାକାର ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁ ଦେଶକୁ ସମାନ ସୁଯୋଗ ଦେବେ । ଘୋଷଣା ରୂପରେ କାଇଜରଙ୍କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଗୁଁ ଫରାସୀମାନେ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ଜର୍ମାନୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଡାକରା ଦେଲେ । ସୁଲତାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁଯାୟୀ ୧୯୦୬ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଆଲ୍‌ଜେସିରାସ୍‌ଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ମରକ୍କୋରେ କେତେକ ଆର୍ଥିକ ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ କରିବ କିନ୍ତୁ ମରକ୍କୋ ଅଧିକାର କରିପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ଫ୍ରାନ୍ସର ବିସ୍ତାରଣ ନୀତିକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଇ ପାରିଲା ଏବଂ ଏହାକୁ କାଇଜରଙ୍କ ବିଜୟ ବୋଲି ମନେ କରାଗଲା । ଫଳରେ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସର ରାଜନୈତିକ ସମ୍ପର୍କରେ ତିକ୍ତତା ବଢ଼ିଲା ।

୭. ବୋସ୍‌ନିଆ - ହର୍ଜଗୋଭିନା ସମସ୍ୟା :

ପୂର୍ବରୁ ବୋସ୍‌ନିଆ ଓ ହର୍ଜଗୋଭିନା ତୁର୍କୀ ଅଧୀନସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶ ଥିଲା । ୧୮୭୭ ମସିହାର ରୁଷିଆ-ତୁର୍କୀ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ୧୮୭୮ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବର୍ଲିନ୍ ମହାସଭାର ରାଜିନାମା ବଳରେ ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରଦେଶକୁ କେବଳ ଦଖଲ ଓ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଦ୍ୱୟ ତୁର୍କୀର ସାର୍ବଭୌମ ଅଧୀନରେ ରହିବେ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଏହି ବଲ୍‌କାନ୍ ପ୍ରଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ଅର୍ପଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ବଲ୍‌କାନ୍ ରାଜନୀତିରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲା । ୧୯୦୮ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୭ ତାରିଖରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସମ୍ରାଟ୍ ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍ ଯୋସେଫ୍ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଦୁଇ ରାଜ୍ୟର ମିଶ୍ରଣ ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହା ବର୍ଲିନ୍ ମହାସଭାର ସର୍ତ୍ତକୁ ଉଲଂଘନ କଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ପ୍ରଥମେ ସର୍ବିଆ ବିରୋଧ କଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇଲା । ସାରା ଦେଶରେ ଯୁଦ୍ଧ ମନୋବୃତ୍ତିର ବହ୍ନି ଜଳିଉଠିଲା । ଏହି ଘଟଣାଟି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସର୍ବିଆ ମଧ୍ୟରେ ଶତ୍ରୁତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଜର୍ମାନୀ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥିବାରୁ ସ୍ୱାଭାବିକ୍‌ଭାବେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଦାବିକୁ ସମର୍ଥନ କଲା ।

୮. ଆଗାଦିର ସଙ୍କଟ :

ଆଲ୍‌ଜେସିରାସ୍ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବାରଣ କରାଯାଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଫ୍ରାନ୍ସ ସରକାର ମରକ୍କୋର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଶାନ୍ତିକୁ ଦମନ କରିବା ବାହାନାରେ ସେଠାକୁ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ଧମକ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜର୍ମାନ୍ କାଇଜର ମରକ୍କୋର ଆଗାଦିର ବନ୍ଦରକୁ "ପାନ୍ଥର" ନାମକ ଏକ ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜ ପଠାଇଲେ । ଯୁଦ୍ଧର ଆଶଙ୍କା ଉପଲବ୍ଧି କରି ଇଂଲାଣ୍ଡ ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲା । କିନ୍ତୁ କାଇଜର ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିବାଦର ସମାଧାନ ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ଆଗାଦିର ସଙ୍କଟରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ଯେ

ଜର୍ମାନୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ତେଣୁ କାଇଜର ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ ।

୯. ବଲ୍‌କାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ:

ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସର୍ବିଆ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ରୁଷିଆ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆଞ୍ଚଳିକ କଳହ ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ସଙ୍କଟ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ରୁଷିଆ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଓ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଳହରେ ଲିପ୍ତ ରହିଲେ । ଜର୍ମାନୀକୁ ମିତ୍ର ରୂପେ ପାଇ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ସାହସ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସର ସମର୍ଥନରେ ରୁଷିଆ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଆଗାଦିର ସଙ୍କଟ ପରେ ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ୧୯୧୨-୧୩ ମସିହାରେ ସେଠାରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ଏହି ଆଞ୍ଚଳିକ ଯୁଦ୍ଧରୁ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ସେଠାରେ ବୃହତ୍ ଶକ୍ତିମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ଶତ୍ରୁତା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଏବଂ ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକ ବିପଦ ସଙ୍କୁଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ କି ପ୍ରକାର ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ କଳହରେ ଲିପ୍ତଥିଲେ ତା'ର ଅନୁଶୀଳନ କର ।

୧୦. କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍‌ଙ୍କ ନୀତି :

ବିସ୍‌ମାର୍କଙ୍କ ମଧ୍ୟମ ପନ୍ଥାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନକରି କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍ ଏକ ଅସ୍ଥିର ଓ ଅପରିଣାମଦର୍ଶୀ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କଲେ । ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ବିସ୍ତାର ନୀତିକୁ ଆସ୍ଫାଳନ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତକରି ସେ ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସଂଶୟ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଜର୍ମାନୀକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱଶକ୍ତି କରିବା ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ବିଭିନ୍ନ ଭାଷଣରେ ଘୋଷଣା କଲେ । ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରସାରଣ ଓ ସମରସଜ୍ଜା ତାଙ୍କ ବୈଦେଶିକ ନୀତିର ମୂଳଭିତ୍ତି ଥିଲା । ବଲ୍‌କାନ୍ ଅଞ୍ଚଳର କଳହରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ସର୍ବିଆ ବିରୋଧରେ ନିଃସର୍ତ୍ତ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ଏକ ଆଞ୍ଚଳିକ ବିବାଦକୁ ଜର୍ମାନୀର ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡ ବିରୋଧରେ ଥିବା ଶତ୍ରୁତା ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ କଲେ ଏବଂ ତାହା ଅବିଳମ୍ବେ ଏକ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ରୂପ ନେଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜର୍ମାନୀକୁ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଦେବା ପାଇଁ ବିସ୍‌ମାର୍କ ଓ କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବା ନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୧୧. ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂଗଠନର ଅଭାବ :

ଯୁଦ୍ଧର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଦ୍ୟମ କରିବାପାଇଁ କୌଣସି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକସ୍ତରୀୟ ସଂଗଠନ ନ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥକୈନ୍ଦ୍ରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନଭାବେ ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରୁଥିଲେ । ୧୮୯୯ ଓ ୧୯୦୭ ମସିହାରେ ହେଗ୍‌ଠାରେ ହୋଇଥିବା ସମ୍ମିଳନୀଗୁଡ଼ିକରେ ଯୁଦ୍ଧ ନିବାରଣ ପାଇଁ କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରିବାକୁ ବାଧ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମିଳନୀରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପନ୍ଥା ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଆଇନ୍ ଉଲଂଘନ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଷ୍ଟ୍ର ତିଳେ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରତି ଯତ୍ନବାନ୍ ନ ହୋଇ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଇନ ନ ଥିଲା । ଫଳରେ ଇଉରୋପର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ସନ୍ଦେହ ଓ ନୈରାଶ୍ୟର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ଆସନ୍ନ କାରଣ :

୧୨. ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ ଫର୍ଡିନାଣ୍ଡଙ୍କ ହତ୍ୟା :

ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ସମଗ୍ର ଇଉରୋପରେ ଅସ୍ଥିରତା ଓ ବିଶୃଙ୍ଖଳାର ବାତାବରଣ ବ୍ୟାପିଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ପାଇଁ କେବଳ ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ ସଂଯୋଗର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଦେଶର ରାଜକୁମାରଙ୍କ ହତ୍ୟା ଏହି ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରିଥିଲା । ୧୯୧୪ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସ ୨୮ ତାରିଖରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପୁତୁରା ତଥା ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ରାଜଗାଦିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଆର୍କଡ୍ୟୁକ୍ ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍ ଫର୍ଡିନାଣ୍ଡ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ସୋଫିଆଙ୍କୁ ବୋସ୍‌ନିଆର ରାଜଧାନୀ ସାରାଜେଭୋଠାରେ ହତ୍ୟା କରାଗଲା । ଯଦିଓ ଏହି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ମାଟିରେ ହୋଇଥିଲା, ହତ୍ୟାକାରୀ ସର୍ବିଆ ଜାତିର ଏବଂ ସର୍ବୀୟ ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନ "ବ୍ଲାକ୍ ହ୍ୟାଣ୍ଡ" ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିବାରୁ ସର୍ବିଆ ଦେଶକୁ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ କରାଗଲା । ବୋସ୍‌ନିଆ ଓ ହର୍ଜଗୋଭିନାକୁ ନିଜ ଦେଶରେ ସାମିଲ୍ କରିବା ବିଷୟକୁ ନେଇ ଏବଂ ଆଡ୍ରିଆଟିକ୍ ସାଗର ମଧ୍ୟକୁ ସର୍ବିଆର ପ୍ରବେଶ ପଥ ଅବରୋଧ କରିଥିବା ହେତୁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସର୍ବିଆ ମଧ୍ୟରେ ଆଗରୁ ତିକ୍ତ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ରାଜକୁମାରଙ୍କ ହତ୍ୟା ସର୍ବିଆ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ପାଇଁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ଏକ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇଲା । ସର୍ବିଆ ବିରୋଧରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ଜର୍ମାନୀର ନିଃସର୍ତ୍ତ ସମର୍ଥନ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ମନୋବଳକୁ ଦୃଢ଼ କଲା । ୧୯୧୪ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୨୩ ତାରିଖରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଦଶଟି ସର୍ତ୍ତ ସମ୍ବଳିତ ଏକ ଚରମ ପତ୍ର ଅଠଚାଳିଶ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସର୍ବିଆ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲା । ଯଦିଓ କେତେକ ବୃହତ୍ ଶକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥତାରେ ସର୍ବିଆ ମୁଖ୍ୟ ସର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା, ସେଥିରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ଯୁଦ୍ଧର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ବୃହତ୍ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ବିଫଳ ହେଲା ।

(ଫର୍ଡିନାଣ୍ଡ ଓ ସୋଫିଆ)

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ବିଦେଶକୁ ଘୁଷୁରୀ ରପ୍ତାନୀ ସର୍ବିଆର ଏକ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ଆଡ୍ରିଆଟିକ୍ ସାଗରକୁ ପ୍ରବେଶ ବନ୍ଦ କରିବା ଦ୍ୱାରା ସର୍ବିଆର ବ୍ୟବସାୟରେ କ୍ଷତି ହେଲା । ସର୍ବିଆ ଏହାକୁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର 'ଘୁଷୁରୀ ରାଜନୀତି' ବୋଲି ଅଭିହିତ କଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ ଆତଙ୍କିତ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବିଆ "ବ୍ଲାକ୍ ହ୍ୟାଣ୍ଡ" ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା । ସାରାଜେଭୋଠାରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଯୁବରାଜଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିବା ବୋସନୀୟ ଯୁବକର ନାମ ଥିଲା ଗାଭ୍ରିଲୋ ପ୍ରିନ୍‌ସିପ୍ ଓ ସେ 'ବ୍ଲାକ୍ ହ୍ୟାଣ୍ଡ' ସଂଗଠନର ସଭ୍ୟ ଥିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧର ଆରମ୍ଭ :

୧୯୧୪ ଜୁଲାଇ ୨୮ ତାରିଖରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସର୍ବିଆ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ସର୍ବିଆ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା । ଏହାର ତିନିଦିନ ପରେ ରୁଷିଆ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୧ ତାରିଖରେ ଜର୍ମାନୀ ରୁଷିଆ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା । ଫ୍ରାନ୍ସ ରୁଷିଆର ମିତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ଜର୍ମାନୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା । ଅଗଷ୍ଟ ୩ ତାରିଖରେ ଜର୍ମାନୀ ଫ୍ରାନ୍ସ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା । ବେଲ୍‌ଜିଅମ୍ ଦେଶ ଅତିକ୍ରମ କରି ଫ୍ରାନ୍ସ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ ଜର୍ମାନ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଉଦ୍ୟମ କରିବାରୁ ବେଲ୍‌ଜିଅମ୍‌ର ନିରପେକ୍ଷତା ବଜାୟ ରଖିବାର ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଉଲଂଘନ ଦୋଷରେ ଆରୋପ କରି ଅଗଷ୍ଟ

୪ ତାରିଖ ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଜର୍ମାନୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସର୍ବିଆ ମଧ୍ୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନେକ ଦେଶ ଜଡ଼ିତ ହେବାପରେ ଏହା ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧର ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ପକ୍ଷ :

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ରହିଲେ ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ତୁର୍କୀ ଓ ବୁଲଗେରିଆ । ଏମାନଙ୍କୁ କୁହାଗଲା "କେନ୍ଦ୍ରଶକ୍ତି" । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଥିଲେ ଫ୍ରାନ୍ସ, ସର୍ବିଆ, ରୁଷିଆ, ଇଂଲାଣ୍ଡ, ବେଲ୍‌ଜିଅମ୍, ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ, ଗ୍ରୀସ୍, ରୁମାନିଆ, ଜାପାନ୍ ଓ ଚୀନ୍ । ଏମାନଙ୍କୁ କୁହାଗଲା "ମିତ୍ରଶକ୍ତି" । ଇଟାଲୀ ପ୍ରଥମେ ନିରପେକ୍ଷ ରହିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ତୁର୍କୀର କିଛି ଅଧିକୃତ ଅଞ୍ଚଳ ତା'କୁ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସଠାରୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଇ ସେ ୧୯୧୫ ମେ ମାସରେ ମିତ୍ରଶକ୍ତି ସପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗଦେଲା । ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ଜର୍ମାନୀର ବୁଡ଼ାଜାହାଜ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର କେତେକ ଜାହାଜକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେହି ବର୍ଷ ଜର୍ମାନୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇଗଲା ।

ଯୁଦ୍ଧର ଅଗ୍ରଗତି ଓ ସମାପ୍ତି :

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ମୁଖ୍ୟତଃ ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପ୍, ପୂର୍ବ ଇଉରୋପ୍, ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଇଉରୋପ୍, ନିକଟ ପ୍ରାଚ୍ୟ, ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ, ଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ସାଗର ବକ୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସଂଘଟିତ ହୋଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଅନେକ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିତ୍ରଶକ୍ତିର ଦେଶଗୁଡ଼ିକ କେନ୍ଦ୍ରଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପରେ ସମସ୍ତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟଲାଭ କରି ଜର୍ମାନ୍ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଫ୍ରାନ୍ସ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାବେଳେ ଇଂରେଜ ଓ ଫରାସୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସେମାନଙ୍କ ପଥରୋଧ କରିବାରେ ବିଫଳ ହେଲେ । ପୂର୍ବ ଇଉରୋପ୍‌ରେ ରୁଷିଆ ଜର୍ମାନୀଠାରୁ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଓହରିଗଲା । ନିକଟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ତୁର୍କୀ ଦ୍ୱାରା ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସର ମିଳିତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଏବଂ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଭାରତର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପରାଜିତ ହେଲେ । ଜର୍ମାନ୍ ବୁଡ଼ାଜାହାଜଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ଇଂରେଜ ଓ ଫରାସୀ ଜାହାଜଗୁଡ଼ିକୁ ଧ୍ୱଂସ କରି ଦେଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାଗରବକ୍ଷର ଯୁଦ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଅମୀମାଂସିତ ଥିଲା । ୧୯୧୭ ମସିହା ପରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ମିତ୍ରଶକ୍ତି ସପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗଦାନ ଫଳରେ ଯୁଦ୍ଧର ଗତିପଥ ଓଲଟି ଗଲା । କ୍ରମେ ଜର୍ମାନୀ ତଥା କେନ୍ଦ୍ରଶକ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରାଜୟ ବରଣ କଲେ । ୧୯୧୮ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୯ ତାରିଖରେ କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତଭାବେ ରାଜଗାଦି ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଶରାଣାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ଏକ ମଟର ଗାଡ଼ିରେ ହଲାଣ୍ଡ ଦେଶକୁ ପଳାୟନ କଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ନଭେମ୍ବର ୧୧ ତାରିଖରେ ଜର୍ମାନୀକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିରତି ସନ୍ଧିରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ଏଥି ସହିତ ଜର୍ମାନ୍ ସରକାର "ଯୁଦ୍ଧ ସମାପ୍ତି" ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ନିକଟ ପ୍ରାଚ୍ୟ କହିଲେ ବଲକାନ୍ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବୁଝାଏ, ଏହାର ଉତ୍ତର ଭାଗଟି ଆଡ୍ରିଆଟିକ୍ ଓ କୃଷ୍ଣସାଗର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗଟି ଆଇଓନିଆନ୍ ଓ ଏଜିଆନ୍ ସାଗର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରୀସ୍ ଉପଦ୍ୱୀପ । ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗର ଓ ଭାରତ ମହାସାଗରର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳ ସାଧାରଣତଃ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ ଭାବରେ ଅଭିହିତ । ଇଜିପ୍ଟ, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍, ଏସୀୟ ତୁର୍କୀ, ଇରାନ୍, ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ୍, ଇରାକ୍, ସିରିଆ, ଲେବାନନ୍, ଜୋର୍ଡାନ୍, ସାଉଦି ଆରବିଆ ଓ ୟେମେନ୍ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ଏସିଆ, ଇଉରୋପ୍ ଓ ଆଫ୍ରିକା ତିନି ମହାଦେଶର ମିଳନ ସ୍ଥଳ ଏବଂ ଏଠାରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ଖଣିଜ ତୈଳ ଗଚ୍ଛିତ ରହିଛି । ପୂର୍ବ ସାଇବେରିଆ, କୋରିଆ, ଚୀନ୍, ମାଞ୍ଚୁରିଆ, ମଙ୍ଗୋଲିଆ, ସିଙ୍କିୟାଙ୍ଗ, ତିବ୍ବତ, ମିଆମାର, ଥାଇଲାଣ୍ଡ, ଇଣ୍ଡୋଚୀନ୍, ମାଲୟେସିଆ, ଜାପାନ୍ ଫିଲିପାଇନ୍ସ ଓ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

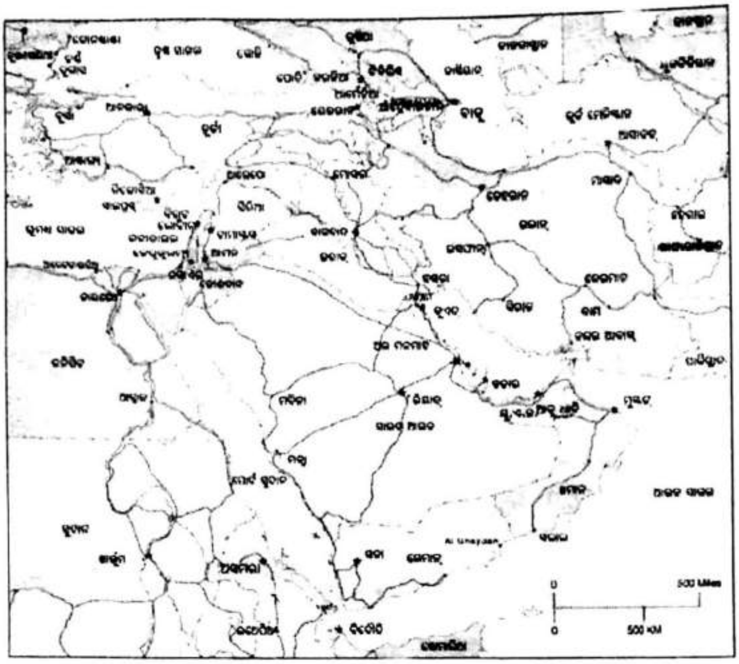

(ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ)

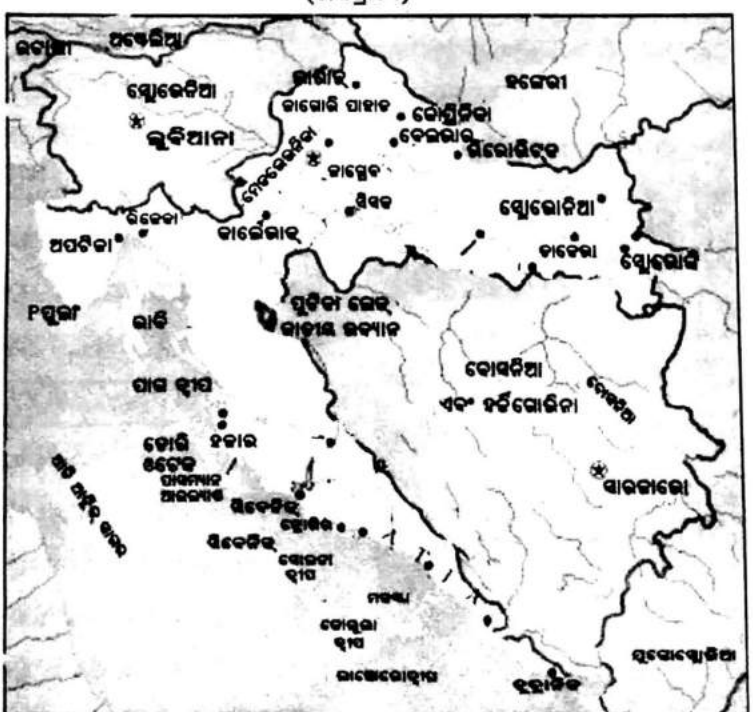

(ଦୂରପ୍ରାଚ୍ୟ)

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ଏସିଆ ମାନଚିତ୍ରରେ ଦୂରପ୍ରାଚ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଦେଶମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ଚିହ୍ନଟ କର ।

ଯୁଦ୍ଧର ଫଳାଫଳ:

୧୯୧୪ ମସିହାର ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଏ ଯାବତ୍ ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବିପର୍ଯ୍ୟୟାତ୍ମକ ଘଟଣା ଏବଂ ପୂର୍ବରୁ ଘଟିଥିବା ସମସ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ତୁଳନାରେ ଏହା ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବିଭୀଷିକାପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିନାଶକାରୀ ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୩୬ଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଦୁଇପକ୍ଷରୁ ମିଶି ପ୍ରାୟ ୬୫୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିରୁ ପ୍ରାୟ ୧୩୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ, ୨୨୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ୭୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ସେମାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ହରାଇଥିଲେ । ଏହା ଥିଲା ପ୍ରଥମ ଯୁଦ୍ଧ ଯେଉଁଥିରେ ଟ୍ୟାଙ୍କ୍, ଉଡ଼ାଜାହାଜ, ବୁଡ଼ାଜାହାଜ, ବିଷାକ୍ତ ବାଷ୍ପ ଓ ଆକାଶରୁ ନିକ୍ଷେପ ହେଉଥିବା ବୋମା ଭଳି ନୂତନ ଓ ଆଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏହି ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ବହୁ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ପରିଣାମ ଅନେକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

(ଯୁଦ୍ଧ ସମୟର ଉଡ଼ାଜାହାଜ)

୧. ରାଜନୈତିକ ପରିଣାମ :

(କ) ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଲୋପ : ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଇଉରୋପ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମହାଦେଶମାନଙ୍କର ଅନେକ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ଓ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଲୋପ ଘଟାଇଥିଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ଜର୍ମାନୀର ହୋଏନ୍‌ଜୋଲେର୍ଣ୍ଣ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ହାପ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ ଏବଂ ରୁଷିଆର ରୋମାନୋଭ ଭଳି ପୁରାତନ ତଥା ମହାନ ରାଜବଂଶଗୁଡ଼ିକର ପତନ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ୧୯୨୨ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ତୁର୍କୀର ସୁଲ୍‌ତାନ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରି ରାଜଗାଦି ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା ତୁର୍କୀର ଉସ୍‌ମାନୀ ରାଜବଂଶ ଶାସନର ସମାପ୍ତି ଘଟିଲା ଏବଂ ୧୯୨୩ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଖଲିଫା ପଦର ଉଚ୍ଛେଦ ହେଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ପୋଲାଣ୍ଡ, ବୁଲ୍‌ଗେରିଆ, ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ ଓ ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡରେ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସନର ଅନ୍ତ ଘଟିଲା । ଇଂଲାଣ୍ଡ, ସ୍ପେନ୍, ଗ୍ରୀସ୍ ଓ ରୁମାନିଆରେ ପାରମ୍ପରିକ ରାଜତନ୍ତ୍ରର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଢାଞ୍ଚାରେ ପ୍ରଭୂତ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନୀତି ନିୟମ ଅନୁସୃତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ଏହି ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ସରକାର ଗଠନରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଜର୍ମାନୀରେ ହୋଏନ୍‌ଜୋଲେର୍ଣ୍ଣ ବଂଶର ଶେଷ ଶାସକ ଥିଲେ କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିୟମ୍ । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆରେ ହାପ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗ ବଂଶର ଶେଷ ଶାସକ ଥିଲେ ସମ୍ରାଟ୍ ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍ ଜୋସେଫ୍ । ରୁଷିଆରେ ରୋମାନୋଭ ବଂଶର ଶେଷ ଶାସକ ଥିଲେ ଜାର୍ ଦ୍ୱିତୀୟ ନିକୋଲାସ୍ ଏବଂ ତୁର୍କୀରେ ଶେଷ ସୁଲ୍‌ତାନ୍ ଥିଲେ ଷଷ୍ଠ ମହମ୍ମଦ ୱାହିଦଲ୍-ଦିନ୍ ଓ ଶେଷ ଖଲିଫା ଥିଲେ ଅବ୍‌ଦ୍ ଅଲ୍ ମଜିଦ୍ ।

(ଖ) ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିକାଶ : କେନ୍ଦ୍ରଶକ୍ତି ବିରୋଧରେ ମିତ୍ରଶକ୍ତିର ଯୁଦ୍ଧୋତ୍ତର ଘୋଷଣା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ପ୍ରେରଣା ପ୍ରଦାନ କଲା । ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଇଉରୋପ୍‌ର ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଦେଶରେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାର ଗଠିତ ହେଲା । ପରାଜୟ ପରେ ଜର୍ମାନୀର ଅଧିବାସୀମାନେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆବେଗରେ ଏତେ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଦେଶରେ ରାଜତନ୍ତ୍ରର ସମାପ୍ତି ଘୋଷଣା କରି ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଏହା ଜର୍ମାନୀର ଏକତ୍ରୀକରଣ ପରେ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରୀୟ ସରକାର ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ଜର୍ମାନୀକୁ ଅନୁସରଣ କଲେ । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ରୁଷିଆ, ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ, ଜର୍ମାନୀ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ପୋଲାଣ୍ଡ, ଲିଥୁଆନିଆ, ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ, ତୁର୍କୀ ପ୍ରଭୃତି ।

> ***ତୁମ ପାଇଁ କାମ :***
>
> ***ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଜର୍ମାନୀରେ ହୋଇଥିବା ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।***

(ଗ) ଆନ୍ତର୍ଜାତିକତାବାଦର କ୍ରମ ବିକାଶ : ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ବିନାଶକାରୀ ପରିଣାମ ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲିଦେଲା । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ଓ ବନ୍ଧୁତା ବିନା ଶାନ୍ତି ଓ ସଦ୍‌ଭାବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଉପଲବ୍ଧି କଲେ । ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ ଏକମାତ୍ର ବିକଳ୍ପ ପନ୍ଥା ନୁହେଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅନୁଭବ କଲେ । ଏହିପରି ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକତାବାଦର ବିକାଶ ଘଟିବା ଫଳରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏଭଳି ଯୁଦ୍ଧର ଆଶଙ୍କାକୁ ଦୂର କରି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାବସ୍ଥାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ୧୯୧୯ ମସିହାରେ ପ୍ୟାରିସ୍ ଶାନ୍ତି ସମ୍ମିଳନୀ ଆହୂତ ହୋଇଥିଲା । ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କ୍ଲିମେନ୍‌ସୁଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ବସ୍ତୁତଃ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଉଡ୍ରୋ ଉଇଲ୍‌ସନ୍, ଇଂଲାଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲଏଡ୍ ଜର୍ଜ ଓ କ୍ଲିମେନ୍‌ସୁ ସମସ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣରେ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିବା ଚୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଦୀର୍ଘ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଚୁକ୍ତି ଥିଲା ଫ୍ରାନ୍ସର ଭର୍ସାଇଠାରେ ଜର୍ମାନୀ ସହିତ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିବା ଭର୍ସାଇ ଚୁକ୍ତି (Treaty of Versailles) । ଏହି ଚୁକ୍ତିର ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଏକ ତରଫା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶାତ୍ମକ ଓ ଅପମାନଜନକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ଜର୍ମାନୀରେ ପ୍ରତିଶୋଧପରାୟଣତା ସୃଷ୍ଟି କଲା ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ କାରଣ ହେଲା । ଏ ଚୁକ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ପ୍ୟାରିସ୍‌ଠାରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସହିତ ସେଣ୍ଟ ଜର୍ମେନ୍ ଚୁକ୍ତି, ହଙ୍ଗେରୀ ସହିତ ଟ୍ରାଏନନ୍ ଚୁକ୍ତି, ବୁଲଗେରିଆ ସହିତ ନିଉଲି ଚୁକ୍ତି ଏବଂ ତୁର୍କୀ ସହିତ ସେଭର୍ସ ଓ ଲସେନ୍ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଉଡ୍ରୋ ଉଇଲସନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁଯାୟୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାପାଇଁ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା । ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଜାତିସଂଘ (League of Nations) ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

(ଉଡ୍ରୋ ଉଇଲ୍‌ସନ୍)

> **ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?**
>
> *୧୯୧୯ ଜାନୁଆରୀ ୧୮ ତାରିଖରେ ଆହୂତ ପ୍ୟାରିସ୍ ଶାନ୍ତି ସମ୍ମିଳନୀରେ କେବଳ ବିଜୟୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।*

(ଘ) ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ : ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧପରେ ଜାତୀୟତାବାଦ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଗଲା ଏବଂ ସମଗ୍ର ଇଉରୋପରେ ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ଘଟିଲା । କୌଣସି ନୂତନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାବେଳେ ସଂପୃକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷା, ଧର୍ମ, ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ଜୀବନଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ, ପ୍ରଥା ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବିଚାରକୁ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଉଡ୍ରୋ ଉଇଲ୍‌ସନ୍ ପ୍ୟାରିସ୍ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଆତ୍ମ-ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Self-determination) ଓ ଆତ୍ମ-ନିଷ୍ପତ୍ତି (Self-decision) ନୀତି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ତାଙ୍କର ଚଉଦ ସୂତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଆତ୍ମ-ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଅଧିକାର ଦିଆଯିବା ଉଚିତ୍ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

> **ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?**
>
> *ଭବିଷ୍ୟତ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଭିତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଡ୍ରୋ ଉଇଲ୍‌ସନ୍ ଚଉଦଟି ସୂତ୍ରର ବୟାନ କରିଥିଲେ । ଶକ୍ତିମତ୍ତା ଓ ଦୁର୍ବଳତା ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଜାତୀୟତା ପ୍ରତି ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ନିରାପତ୍ତାର ସର୍ତ୍ତ ରଖି ସମସ୍ତଙ୍କର ପରସ୍ପର ସହିତ ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରତି ନିରପେକ୍ଷ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଏହି ଚଉଦ ସୂତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟଥିଲା ।*

ଏହି ମତର ଭିତ୍ତିରେ ପ୍ୟାରିସ୍ ଶାନ୍ତି ସମ୍ମିଳନୀର ଅବ୍ୟବହିତପରେ ଆଠୋଟି ନୂତନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ, ଯୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆ, ହଙ୍ଗେରୀ, ପୋଲାଣ୍ଡ, ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ, ଲିଥୁଆନିଆ, ଇସ୍ତୋନିଆ ଓ ଲାଟଭିଆ ।

> **ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?**
>
> *ବର୍ତ୍ତମାନ ଚେକୋସ୍ଲୋଭିଆ ନାମରେ କୌଣସି ଦେଶ ନାହିଁ । ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ ୧୯୯୩ ଜାନୁଆରୀ ୧ ତାରିଖରେ ଚେକ୍ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସ୍ଲୋଭାକିଆ ନାମକ ଦୁଇଟି ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ବିଭାଜିତ ଏବଂ ଯୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ୧୯୯୨ ଏପ୍ରିଲ ୨୭ରୁ ସର୍ବିଆ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ୨୦୦୬ ଜୁନ୍ ୩ରୁ ମଣ୍ଟେନିଗ୍ରୋ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠିତ ହୋଇଛି ।*

୨. ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିଣାମ:

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା ବିପୁଳ ପରିମାଣର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତି, ଅପଚୟ ଓ ବିନାଶ ଉଭୟ ବିଜେତା ଓ ବିଜିତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ବିଶେଷ କ୍ଷୟକାରୀ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା । ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଯୁଦ୍ଧରେ ବହୁ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଭାବେ ପ୍ରାୟ ଶହେ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିବାବେଳେ ପରୋକ୍ଷଭାବେ ହୋଇଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚର ଅଟକଳ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୀତି କିଭଳି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ତାହା ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା ।

(କ) ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶର ବାଧା: ଯୁଦ୍ଧରତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ସରକାର ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ଯୁଦ୍ଧରେ ଖଟାଇବାରୁ ସେହି ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଶିଳ୍ପ, ବ୍ୟବସାୟ, କୃଷି ଓ ବାଣିଜ୍ୟର ବିକାଶ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଫଳରେ ଅନେକାଂଶରେ ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ ପାଇଲା । ଲୋକମାନଙ୍କ ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇବାପାଇଁ ସରକାରଙ୍କୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତ ଜିନିଷର ଦର ବହୁ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏହା ଲୋକଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆହୁରି ଦୁର୍ବଳ କଲା। ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଜୀବନ ବିତାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

(ଖ) ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି : ଭାରିସଂଖ୍ୟାର ଋଣଯୋଗୁଁ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ବହୁ ପରିମାଣର କାଗଜଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏହା ଫଳରେ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଘଟିଲା । ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇଲା ଓ ଜିନିଷପତ୍ରର ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ଅର୍ଥନୀତି ଲୋକଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଓ ଦୁଃଖକୁ ଅଧିକ ଉତ୍କଟ କଲା ।

(ଗ) ଟିକସର ବୋଝ : ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ଦେଶରେ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଟିକସ ବସାଇଲେ । ଭୟଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ଥାରୁ କଷ୍ଟ ପାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ବୋଝ ଉପରେ ନଳିତାବିଡ଼ା ସଦୃଶ ଥିଲା । ଅତିମାତ୍ରାରେ ଟିକସର ବୋଝ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ବୃଦ୍ଧି କଲା ।

୩. ସାମାଜିକ ପରିଣାମ:

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ କେତେକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଗଠନ ମୂଳକ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ କେତେକ ହାନିକାରକ ଓ ନକରାତ୍ମକ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

(କ) ମହିଳାମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ :

ଯୁଦ୍ଧ ଅଗ୍ରସର ହେବା ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁ ବିପକ୍ଷରେ ଲଢ଼େଇ କରିବାପାଇଁ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିବା କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଲା । ଏହି ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସେମାନେ ପୂର୍ବରୁ କରୁଥିବା ଚାକିରି ଛାଡ଼ି ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଫଳରେ ଉକ୍ତ ଚାକିରି ଗୁଡ଼ିକରେ ଉପୁଜିଥିବା ଖାଲିସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂରଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ମହିଳାମାନେ ଘରର ଚାରି କାନ୍ଥଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ଥିଲେ ଏବଂ ଗୃହୋପଯୋଗୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ହଠାତ୍ ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ମହିଳାମାନେ କାରଖାନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ କାମକରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟର ସୁଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ଏବଂ ସେମାନେ ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କଲେ । ସେମାନେ ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ଅନେକ କାମ କଲେ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନଗୁଡ଼ିକରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସାହସ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ସେମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି ଦାବି କଲେ । ପୁରୁଷମାନେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ଓ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ ଦାବି କଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଲା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତିର ବହୁଳଭାବେ ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା ।

> ***ତୁମ ପାଇଁ କାମ :***
>
> ***ଭାରତରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସଶକ୍ତୀକରଣ ପାଇଁ ନିଆଯାଇଥିବା କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।***

(ଖ) ବର୍ଣ୍ଣଗତ ତିକ୍ତତା ଦୂରୀକରଣ :

ବର୍ଣ୍ଣଗତ ତିକ୍ତତା ଦୂରୀକରଣରେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଇଂଲାଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ କଳା, ଗୋରା ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବୈଷମ୍ୟ ପାଇଁ ଭାରତ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ବର୍ଣ୍ଣ ଭିତ୍ତିରେ ଜର୍ମାନ ଓ ଫରାସୀମାନେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେକରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧପରେ ପରିସ୍ଥିତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକମାନେ ସକ୍ରିୟ ଭାଗ ନେଇଥିଲେ । ଭାରତ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ସୈନ୍ୟମାନେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ସହିତ ମିଶି ଲଢ଼ିବାରୁ ସେମାନେ ଇଂଲାଣ୍ଡର ସହାନୁଭୂତି ପାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଜାତିଗତ ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ତିକ୍ତତା ହ୍ରାସ ପାଇଲା ।

(ଗ) ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ପୁନରୁତ୍ଥାନ : ଶ୍ରମିକମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ବହୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଓ ଯୁଦ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ଉତ୍ପାଦନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦେଶର ରାଜନୀତିରେ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିପାରିଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷହେବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ ନିଜ ଦେଶର ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ଦାବି କଲେ । ବ୍ୟବସାୟ ତଥା ଦେଶର ଶାସନରେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦାବି କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଦାବି ପୂରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ସମାପ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରମିକ ସଂଘ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖଟାଇଲେ । ଏହିପରି ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ପୁନରୁତ୍ଥାନ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଣାମ ଥିଲା ।

(ଘ) ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଗତିରେ ଶିଥିଳତା : ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଏକ ନକାରାତ୍ମକ ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଗତି ଶିଥିଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲଢ଼େଇ କରିବା ପାଇଁ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ଯୋଗୁଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଯୋଗଦେଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସାମରିକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ହେଲା । ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ପାଇବା ଯୋଗୁଁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଏହିପରି ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଗତି ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲା ।

୪. ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରିଣାମ :

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ମହାନ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବନ କରାଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସରଞ୍ଜାମ ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ବିନାଶକାରୀ ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ମୁକ୍ତଭାବରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଲା ।ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜ, ବୁଡ଼ାଜାହାଜ, ବୋମା ଓ ବିଷାକ୍ତ ଗ୍ୟାସ୍‌ର ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ କରାଯାଇଥିଲା । ବିଜ୍ଞାନକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ କରିବାପାଇଁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଲା । ବିଜ୍ଞାନର ବିକାଶ ତଥା ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପକରଣ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ମନୋଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା ।

୫. ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଣାମ :

ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ପରିଣାମ ନକାରାତ୍ମକ ଥିଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ, ଐତିହାସିକ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, କଳାକାର ପ୍ରଭୃତି ଜୀବନ ହରାଇଲେ । ଫଳରେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରଗତି ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଏହାଛଡ଼ା ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିବା ତଥା ଦେଶର ଐତିହ୍ୟ ବହନ କରୁଥିବା ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ଅଟ୍ଟାଳିକା ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟ, ପ୍ରେକ୍ଷାଳୟ, ଚିକିତ୍ସାଳୟ, ରେଳପଥ, ସଡ଼କପଥ, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଲା । ଏହିପରିଭାବେ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ବିଶ୍ୱସଂସ୍କୃତିର ବହୁ ପରିମାଣର କ୍ଷତି ସାଧନ କଲା ।

ପ୍ରୋକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପୃଥିବୀ ଇତିହାସର ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଘଟଣା । ଏଥିପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉଭୟ ବିଜେତା ଓ ବିଜିତଙ୍କୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥହାନି ଓ ଜୀବନହାନି ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ୍ୟାରିସ୍ ସନ୍ଧିଗୁଡ଼ିକରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିବା କ୍ଷତି ପୂରଣରେ ବିଜେତା ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ନାହିଁ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ବିଜିତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୋଧରେ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ମାନିନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପରାଜୟର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ସ୍ଥାୟୀଭାବେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ସଂପୃକ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଭୟାବହତାର ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କାହିଁକି ସଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲା ତା'ର ଏକ ସମୀକ୍ଷା କର ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. **ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।**

(କ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରମୁଖ କାରଣ ହୋଇଥିବା କୂଟନୈତିକ ଚୁକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଉଲ୍ଲେଖ କର ?

(ଖ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଆସନ୍ନ କାରଣ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ?

(ଗ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୀତି କି ଭଳି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଘ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ କି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା ?

୨. **ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।**

(କ) ଫ୍ରାଙ୍କଫର୍ଟ ସନ୍ଧି ଅନୁଯାୟୀ ଫ୍ରାନ୍ସ କେଉଁ ଦୁଇଟି ପ୍ରଦେଶ ଜର୍ମାନୀକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲା ?

(ଖ) ୧୮୯୪ ମସିହାରେ କେଉଁ ଦୁଇଟି ଦେଶ ଏକ ସାମରିକ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ ?

(ଗ) ଉଗ୍ର ଜାତୀୟତାବାଦର ବିକାଶ ଫଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ?

(ଘ) ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବର ଅଗ୍ରଗତି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ର କାହିଁକି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ ?

(ଙ) ଜର୍ମାନୀ କାହିଁକି ତୁର୍କୀ ସହିତ ମିତ୍ରତା ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିଲା ?

(ଚ) ଫ୍ରାନ୍ସ ବ୍ୟତୀତ ସ୍ପେନ୍, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଟାଲୀ କାହିଁକି ମରକ୍କୋ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲେ ?

(ଛ) ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ କେଉଁ ଦୁଇ ରାଜ୍ୟର ମିଶ୍ରଣ ବର୍ଲିନ୍ ମହାସଭା ସର୍ତ୍ତକୁ ଉଲଂଘନ କରିଥିଲା ?

(ଜ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ କେଉଁ ରାଜବଂଶଗୁଡ଼ିକର ଶାସନର ସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା ?

(ଝ) ପ୍ୟାରିସ୍ ଶାନ୍ତି ସମ୍ମିଳନୀର ଅବ୍ୟବହିତ ପରେ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଆଠୋଟି ନୂତନ ରାଷ୍ଟ୍ରର ନାମ କ'ଣ ?

(ଞ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ କେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ଉପକରଣଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମ ଥର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ?

୩. **ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।**

(କ) କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିସ୍‌ମାର୍କ ଚୁକ୍ତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ?

(ଖ) କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କାଇଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍ ମରକ୍କୋ ସୁଲତାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇବେ, ମରକ୍କୋର ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତା ବଜାୟ ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ଏବଂ ସେଠାକାର ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁ ଦେଶକୁ ସମାନ ସୁଯୋଗ ଦେବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ?

(ଗ) ୧୯୦୬ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ କେଉଁଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ମରକ୍କୋରେ କେତେକ ଆର୍ଥିକ ସୁବିଧା ଉପଭୋଗ କରିବ କିନ୍ତୁ ମରକ୍କୋ ଅଧିକାର କରିପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା ?

(ଘ) ୧୯୦୮ ମସିହାର କେଉଁ ଘଟଣାଟି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସର୍ବିଆ ମଧ୍ୟରେ ଶତ୍ରୁତା ବୃଦ୍ଧି କରିବାରେ ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣୟାତ୍ମକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ?

(ଙ) ଜର୍ମାନ୍ କାଇଜର ଅଗାଦିର ବନ୍ଦରକୁ ପଠାଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜର ନାମ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଚ) ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍ ଫର୍ଡ଼ିନାଣ୍ଡଙ୍କ ହତ୍ୟାକାରୀ କେଉଁ ଗୁପ୍ତ ସଂଗଠନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲା ?

(ଛ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ପରସ୍ପରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିବା ଦୁଇ ଗୋଷ୍ଠୀ କ'ଣ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ ?

(ଜ) ଜର୍ମାନୀ କେବେ ଯୁଦ୍ଧ ବିରତି ସନ୍ଧିରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କଲା ?

(ଝ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଜର୍ମାନୀର କାଇଜର କିଏ ଥିଲେ ?

(ଞ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ନାମ କ'ଣ ଥିଲା ?

୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ସଙ୍ଗେ ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ବାଛି ଲେଖ ।

(କ) ୧୮୭୦ ମସିହାରେ କେଉଁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଜର୍ମାନୀ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ?

(i) ରୁଷିଆ-ତୁର୍କୀ ଯୁଦ୍ଧ (ii) ବଲ୍‌କାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ (iii) ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ-ସର୍ବିଆ ଯୁଦ୍ଧ (iv) ସିଦାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ

(ଖ) ୧୮୮୨ ମସିହାରେ ଜର୍ମାନୀ-ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ରାଜିନାମାରେ କେଉଁ ଦେଶ ଯୋଗ ଦେବା ଫଳରେ ତ୍ରିଶକ୍ତି-ମେଣ୍ଟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ?

(i) ରୁଷିଆ (ii) ଫ୍ରାନ୍ସ (iii) ଇଟାଲୀ (iv) ଇଂଲାଣ୍ଡ

(ଗ) ଇଂଲାଣ୍ଡ କେବେ ରୁଷିଆ ସହିତ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲା ?

(i) ୧୮୯୪ (ii) ୧୯୦୨ (iii) ୧୯୦୪ (iv) ୧୯୦୭

(ଘ) ୧୮୯୦ ମସିହା ପରେ କେଉଁ ଦେଶ ନୌଶକ୍ତିରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇଛି ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲା ?

(i) ଇଟାଲୀ (ii) ଫ୍ରାନ୍ସ (iii) ଜର୍ମାନୀ (iv) ରୁଷିଆ

(ଙ) ୧୮୯୯ ଓ ୧୯୦୭ ମସିହାରେ କେଉଁଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ସମ୍ମିଳନୀଗୁଡ଼ିକରେ ଯୁଦ୍ଧ ନିବାରଣ ପାଇଁ ଆଇନ୍ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଥିଲା ?

(i) ବର୍ଲିନ୍ (ii) ଆଲ୍‌ଜେସିରାସ୍ (iii) ହେଗ୍ (iv) ପ୍ୟାରିସ୍

(ଚ) ଆର୍କଡ୍ୟୁକ୍ ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍ ଫର୍ଡିନାଣ୍ଡ ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ସୋଫିଆଙ୍କୁ କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା ?

(i) ବୋସ୍‌ନିଆ (ii) ସର୍ବିଆ (iii) ହର୍ଜଗୋଭିନା (iv) ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ

(ଛ) କେଉଁ ତାରିଖରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସର୍ବିଆ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ସର୍ବିଆ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା ?

(i) ୧୯୧୪ ଜୁନ୍ ୨୮ (ii) ୧୯୧୪ ଜୁଲାଇ ୨୩ (iii) ୧୯୧୪ ଜୁଲାଇ ୨୮

(iv) ୧୯୧୪ ଅଗଷ୍ଟ ୧

(ଜ) ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା କେବେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜଡ଼ିତ ହେଲା ?

(i) ୧୯୧୫ (ii) ୧୯୧୬ (iii) ୧୯୧୭ (iv) ୧୯୧୮

(ଝ) ପ୍ୟାରିସ୍ ଶାନ୍ତି ସମ୍ମିଳନୀରେ କିଏ ଚଉଦ ସୂତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ?

(i) ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଇଲିଅମ୍ (ii) କ୍ଲେମେନ୍ସୁ (iii) ଲଏଡ୍ ଜର୍ଜ (iv) ଉଡ୍ରୋ ଉଇଲ୍‌ସନ୍

(ଞ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧପରେ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ବହୁ ପରିମାଣରେ କାଗଜ ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ?

(i) ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ ପାଇବା ଯୋଗୁଁ (ii) ଭାରି ସଂଖ୍ୟାର ଋଣ ଯୋଗୁଁ

(iii) ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଯୋଗୁଁ (iv) ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଇବା ଯୋଗୁଁ

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ତୁମ ପାଇଁ କାମଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

●●